УДК 005.963:004
Власенко К.В.[1], Бондаренко О.В.[2]
[1] студ. гр. КНТ-114м НУ «Запорізька політехніка»
[2] д-р філос. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

ЦИФРОВА ЕПОХА У РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА: ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ

К.В. Власенко, О.В. Бондаренко

У XXI столітті людство увійшло у нову фазу свого розвитку – цифрову епоху. Відбувається трансформація соціальної реальності та мислення. Цифрова епоха характеризується стрімким впровадженням інформаційних технологій в усі сфери життя й життєдіяльності. Цей глобальний процес супроводжується не лише техніко-технологічними змінами, а й переосмисленням понять реальності, ідентичності, знання, істини, часу й простору тощо. Отже, йдеться про істотні цивілізаційні зрушення. Нова філософія цифрової епохи має осмислити нові виклики, які постають перед людиною й людством в умовах цифрового буття.

Цифрові технології створили нову форму реальності – віртуальну, яка співіснує із фізичною. Віртуальні простори, соціальні мережі, штучна реальність не просто доповнюють світ, а формують альтернативні форми буття. Людина дедалі частіше взаємодіє не з матеріальними об'єктами, а з цифровими структурами, що породжують нову форму присутності – віртуальну суб'єктивність.

Такі зміни у розумінні реальності відповідно пов'язані із гносеологічними трансформаціями. У цифрову добу відбувається кардинальний зсув у способах отримання, зберігання й передачі знань. Традиційна роль інституцій – таких як університети, наукові установи, редакційні колегії – поступається місцем децентралізованим джерелам: блогам, відеоплатформам, онлайн-курсам. Знання стає надзвичайно доступним, але й більш фрагментарним, ризикованим і залежним від алгоритмів. Наприклад, проблема постправди й інформаційних бульбашок є прямим наслідком цих змін.

Проблема авторства й достовірності. Коли штучний інтелект здатний генерувати тексти, музику, зображення, виникає питання: хто є автором? Чи має сенс класичне уявлення про творчість як акт індивідуальної суб'єктності? Водночас, масова диджиталізація створює ситуацію надлишку інформації, в якій орієнтація на істину потребує нових критеріїв – довіри до джерел, прозорості алгоритмів, критичного мислення користувача.

Цифрова доба вимагає переосмислення категорій етики. Віртуальні простори стали місцем нових форм поведінки – від анонімної агресії до віртуального насильства. Питання відповідальності у цифровому середовищі ускладняється тим, що багато дій здійснюються не особистістю, а програмними агентами або колективною взаємодією. Виникає нова етика – цифрова, яка має враховувати як технічні можливості, так і гуманістичні обмеження. До ключових принципів цифрової етики можна віднести: прозорість, конфіденційність, недискримінацію, забезпечення автономії суб'єкта.

Етичні проблеми цифрової епохи не обмежуються викликами поведінки в інтернеті. Вони стосуються також відповідальності за створення і використання штучного інтелекту, алгоритмів, великих даних. Проблеми дискримінації, маніпуляції, втрати автономії користувачів, а також екологічні виклики, пов'язані з енергоспоживанням та відходами цифрової індустрії, набирають глобального значення.

Питання трансформації соціальної комунікації так само є важливим. Цифрові технології змінили саму природу спілкування, зробивши його миттєвим, глобальним і водночас фрагментарним. Соціальні мережі, месенджери, форуми й блоги формують нові комунікативні простори, де інформація швидко поширюється, але часто втрачає контекст і глибину. Це породжує феномен «інформаційного перевантаження», коли користувач не здатен обробити великий потік даних, що веде до поверхневого сприйняття

світу. Водночас цифрова комунікація породжує нові форми вираження – емодзі, меми, гіфки, які набувають функцій, раніше притаманних традиційним мовним структурам. Ці нові знакові системи не лише збагачують комунікацію, а й ставлять питання про зміну смислів, інтерпретації та ролі контексту, відповідно стають новими викликами для сучасної філософії.

Освіта у цифрову епоху стикається із необхідністю переосмислення традиційних підходів до навчання і розвитку. Цифрові платформи відкривають безпрецедентні можливості для доступу до знань, однак якість та глибина навчання часто ставляться під сумнів. Слід розвивати критичне мислення, медіаграмотність, здатність до саморефлексії та творчого осмислення інформації, гуманістичний підхід до освіти, що інтегрує технології із розвитком особистості.

Й про штучний інтелект. Ця технологія стрімко впроваджуються у всі сфери суспільного життя – проте є не стільки технічною, але й глибоко філософською проблемою сучасності: як така, що створює умови для радикальної трансформації поняття інтелекту, свідомості, відповідальності людини перед своїм майбутнім.